

УДК 332

НОРМАТИВНО-ПРАВОВА РЕГЛАМЕНТАЦІЯ ПРОЦЕСІВ РОЗВИТКУ ПРОМИСЛОВОСТІ В СХІДНИХ РЕГІОНАХ УКРАЇНИ

Кудріна О.Ю.

NORMATIVELY-LEGAL REGULATION OF PROCESSES OF DEVELOPMENT OF INDUSTRY IN EAST REGIONS OF UKRAINE

Kudrina O.Y.

У статті розглянуто чинні нормативно-правові акти, які регламентують розвиток промисловості країни. Досліджено реальні темпи зростання обсягів промислового виробництва та активізації розвитку української промисловості. На основі аналізу тенденцій розвитку промисловості визначено проблеми державної промислової політики. Доведено, що стратегія розвитку промисловості повинна бути орієнтована на підвищення конкурентоспроможності економіки і забезпечення входження України до кола економічно розвинених країн світу. Запропоновано необхідні напрямки і перспективи регіональної промислової політики, а саме нормативно-правове забезпечення промислового розвитку держави та регіонів. Внесено пропозиції, щодо затвердження базових принципів державної підтримки бізнесу, які стануть чітким сигналом українським та іноземним виробникам щодо готовності розвивати внутрішній ринок. Визначено основні шляхи вдосконалення організаційного устрою промислового комплексу.

Ключові слова: *нормативно-правові акти, промисловість, регіон, розвиток, державна політика, регіональна політика, регулювання.*

Постановка проблеми. Дослідження сучасного стану промисловості дозволяють дійти висновку, що зрушити економіку регіонів у бік їхнього розвитку за умови використання застарілого інструментарію фактично є неможливим. Накопичені упродовж десятиліть проблеми традиційних галузей промисловості, які в умовах трансформації світового розподілу виробництва майже повністю залишилися в стані, що існував ще за часів радянської планово-адміністративної економіки, виявляються потужними гальмами на шляху модернізації виробництва.

Прагнучи якимось чином відтворити втрачений потенціал вітчизняної промисловості, держава впроваджує чисельні загальнодержавні, регіональні й місцеві програми стимулювання промисловості та окремих її галузей, регіонів, певних територій, промислових підприємств тощо.

Утім, як показують результати втілення цих «економічних стимулів», освоєння у межах

регіональних і місцевих програм підтримки підприємництва значних фінансових ресурсів не сприяє покращанню соціально-економічного становища України, Донбасу, а також Луганської області. Нижченаведені приклади впровадження чисельних програм й їхні невтішні підсумки – наглядна демонстрація зазначеної нами закономірності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Високої оцінки, з питання розвитку промисловості регіонів, заслуговують праці сучасних українських науковців: О. Амоші, П. Беленького, Б. Буркинського, З. Варналія, А. Гальчинського, В. Гейця, Б. Данилишина, М. Долішнього, С. Злупка, І. Лукінова, В. Новицького, Б. Пасхавера, В. Пілюшенка, О. Поважного, Ф. Поклонського, І. Сала, С. Соколенка, Д. Стеченка, М. Чумаченка, Л. Яковенко.

Метою статті є розгляд чинних нормативно-правових актів, що регламентують розвиток промисловості в східних регіонах України.

Матеріали і результати дослідження. Нині в Україні нормативно-правова база, ідеєю якої є стимулювання вітчизняної промисловості, налічує значний обсяг правових актів. На досягнення мети – підвищення рівня розвитку регіональної промисловості до бажаного – спрямований велика кількість нормативних документів:

Укази Президента України «Про Концепцію державної регіональної політики» від 25 травня 2001 року N 341/2001 та «Про Концепцію державної промислової політики» від 12 лютого 2003 року N 102/2003;

Закони України «Про затвердження Загальнодержавної програми розвитку мінерально-сировинної бази України на період до 2030 року» (зі змінами і доповненнями, внесеними Законом України від 17 травня 2012 року N 4731-VI); «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України» (зі змінами і доповненнями, внесеними Законами України від 17 травня 2012 року N 4731-VI та від

16 жовтня 2012 року N 5463-VI); «Про стимулювання розвитку регіонів» (зі змінами і доповненнями, внесеними Законами України від 20 грудня 2005 року N 3235-IV, від 25 червня 2009 року N 1562-VI, від 21 квітня 2011 року N 3275-VI, від 17 травня 2012 року N 4731-VI, від 16 жовтня 2012 року N 5463-VI);

Постанова Верховної Ради України від 19 травня 2011 року N 3400-VI «Про Рекомендації парламентських слухань на тему: «Про стан і перспективи розвитку економічних відносин України з ЄС (зона вільної торгівлі) та Митним союзом»;

Постанови Кабінету Міністрів України від 12 вересня 2011 р. N 1130 «Про затвердження Державної програми розвитку внутрішнього виробництва» (зі змінами і доповненнями, внесеними Постановами Кабінету Міністрів України від 7 березня 2012 року N 174, від 8 березня 2012 року N 256, від 10 вересня 2012 року N 839, від 24 жовтня 2012 року N 970, від 28 листопада 2012 року N 1107); «Про схвалення Державної програми розвитку промисловості на 2003–2011 роки» від 28 липня 2003 р. N 1174 (зі змінами і доповненнями, внесеними постановою Кабінету Міністрів України від 11 лютого 2004 року N 162); «Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2015 року» від 21 липня 2006 р. N 1001 (зі змінами і доповненнями, внесеними Постановами Кабінету Міністрів України від 16 травня 2007 року N 750, від 16 листопада 2011 року N 1190); «Про затвердження Державної програми активізації розвитку економіки на 2013–2014 роки» від 27 лютого 2013 р. N 187 (зі змінами і доповненнями, внесеними Постановою Кабінету Міністрів України від 3 липня 2013 року N 459); «Про розроблення прогнозних і програмних документів економічного і соціального розвитку та складання проекту державного бюджету» від 26 квітня 2003 р. N 621 (зі змінами і доповненнями, внесеними Постановами Кабінету Міністрів України від 11 лютого 2004 року N 165, від 29 червня 2011 року N 702, від 28 березня 2012 року N 256, від 28 листопада 2012 року N 1134); «Про затвердження Порядку розроблення, моніторингу та оцінки результатів реалізації Державної стратегії регіонального розвитку» від 16 листопада 2011 р. N 1189; «Про Міжвідомчу координаційну раду з питань промислової політики» від 28.10.2004 № 1456; «Типове положення про управління (Головне управління) промисловості, енергетики, транспорту та зв'язку обласних державних адміністрацій» від 31.12.2004 № 1784;

Розпорядження Кабінету Міністрів України від 19 вересня 2012 р. N 690-р «Про схвалення Концепції Загальнодержавної програми розвитку конкуренції на 2014–2024 роки» (зі змінами і доповненнями, внесеними Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 17 грудня 2012 року N 1027-р) (у назві та тексті розпорядження цифри «2013–2023» замінено цифрами «2014–2024» згідно

з розпорядженням Кабінету Міністрів України від 17 грудня 2012 року N 1027-р); «Про організацію проведення інформаційно-роз'яснювальної роботи в процесі виконання Національного плану дій на 2013 рік щодо впровадження Програми економічних реформ на 2010–2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава»» від 4 березня 2013 р. N 125-р;

Наказ Міністерство промислової політики України та Міністерство вугільної промисловості України від 18 грудня 2009 року N 887/574 «Про затвердження Науково-технічної програми використання антрациту та вугілля для вдування пиловугільного палива в доменні печі на період до 2014 року»; Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 14 лютого 2012 року N 171 «Про розроблення проекту прогнозу економічного і соціального розвитку України на 2013 рік та основних макропоказників економічного і соціального розвитку України на 2014 і 2015 роки»; Наказ Міністерства економіки України від 20 червня 2001 року N 128 «Про план науково-дослідних робіт Мінекономіки на 2001 рік» (зі змінами і доповненнями, внесеними Наказами Міністерства економіки України від 2 серпня 2001 року N 162, від 17 серпня 2001 року N 182, від 31 серпня 2001 року N 194, Наказами Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України від 26 вересня 2001 року N 217, від 16 листопада 2001 року N 275); Комітет з економічних реформ при Президентові України «Програма економічних реформ на 2010–2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава» від 2 червня 2010 року; Наказ Міністерство економіки та з питань європейської інтеграції України від 29 липня 2002 року N 224 «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо формування регіональних стратегій розвитку».

Слід зазначити, що поданий вище список правових актів – лише незначна частина законодавчої бази у сфері регулювання промисловості. Ми наводимо їх для підтвердження тези про ґрунтовність державного підходу (із формальної точки зору) до питання стимулювання й розвитку національної промисловості. Основне завдання дослідження – провести системний аналіз запроваджуваних державою заходів із покращання стану промисловості, результативності заходів, виокремлення причин невдач, а також напрацювання пропозицій по удосконаленню програм у сфері розвитку промисловості.

Значна увага в сфері удосконалення процесів організації промисловості приділяється в Основних положеннях промислової політики, ухвалених Указом Президента України «Про Концепцію державної промислової політики» від 12.02.2003 р. № 102, та в Державній програмі розвитку промисловості на 2003–2011 роки, що затверджена Постановою Кабінету Міністрів України від 28 липня 2003 р. № 1174 [1, 2]. В Державній програмі

наголошується, що в організаційному устрої промисловості відбулися значні зміни. Зазначається: ознаками цього процесу у сфері великого бізнесу є концентрація ресурсів, вертикальна й горизонтальна інтеграція, збільшення капіталізації бізнесу, а також розвиток малого та середнього бізнесу в напрямі утворення регіональних кластерів [2]. Фахівці зазначають: хоча деякі позитивні зміни і відбулися у зв'язку із запровадженням аналізованих програм, але їх недостатньо, щоб зберегти промисловий потенціал України та вивести, врешті-решт, цю галузь із занепаду, в якому вона нині перебуває.

Глобалізаційні процеси економічного і технологічного порядку загострили міжнародну конкуренцію не тільки на рівні окремих виробників, а й цілих країн. В таких жорстких умовах конкурентної боротьби Україна втратила значну частину промислових підприємств, більшість з котрих залишилися незахищеними державою перед іноземними конкурентами, а також через дію багатьох інших причин (рейдерство, корупція тощо). Зміна організаційних структур промислових підприємств зумовила їхнє тимчасове послаблення і неможливість інноваційної діяльності загалом та диверсифікацію інноваційної діяльності зокрема. В Державній програмі розвитку промисловості на 2003–2011 роки підкреслюється, що у той час, коли провідні країни світу широко використовуючи можливості інноваційної розбудови економіки формують постіндустріальне суспільство, промисловість України оснований переважно на традиційних технологіях, започаткованих ще на ранніх стадіях індустріалізації [2].

Оскільки стратегічною метою Державної програми розвитку промисловості на 2003–2011 роки є підвищення конкурентоспроможності економіки і забезпечення входження України до кола економічно розвинених країн світу за рахунок створення сучасного, інтегрованого у світове виробництво і здатного до інноваційного розвитку промислового комплексу, то очевидно, що досягнення розглядової цілі вимагає удосконалення наявних та розвитку новітніх організаційних структур у промисловості. Саме від організаційної структури управління промисловістю, як на нашу думку, залежать структурні зміни, котрі згідно з Державною програмою розвитку промисловості на 2003–2011 роки передбачено здійснювати за такою стратегією:

- орієнтація на конкретні сегменти внутрішнього і зовнішнього ринків, де вітчизняні товаровиробники мають або можуть отримати протягом короткого часу конкурентні переваги, спираючись на внутрішні сприятливі умови національної економіки;

- повніше використання національних науково-технічних розробок, новітніх результатів фундаментальних і прикладних досліджень, із широким залученням переваг, які відкривають процеси інтеграції і глобалізації;

- поглиблення потенціалу промислово-технологічної переробки та створення умов для вдосконалення відтворювальної структури промисловості за технологічними укладами вищого рівня;

- державне стимулювання випереджувального розвитку виробництва продукції переробних галузей, насамперед наукоємних і високотехнологічних виробництв, сприяння розробленню та впровадженню у виробництво нових видів продукції, матеріалів і технологій;

- стимулювання виробників до змін моделі ресурсоємного виробництва, впровадження стандартів системи управління навколишнім природним середовищем;

- орієнтація на досягнення ефективного масштабу і розширення складу перспективних технологій, особливо на середніх і завершальних стадіях технологічного циклу, що забезпечують зростання доданої вартості первинних ресурсів;

- створення інституційно-правових основ для запровадження державної підтримки розвитку високотехнологічного та промислового експорту, з визначенням відповідного фінансування у державному бюджеті України [2].

Виконання названих вище стратегічних завдань вимагає оновлення організаційного устрою галузі з урахуванням світових тенденцій формування організаційних структур та власного досвіду ринкових перетворень [2]. При цьому, увага акцентується на тому, що держава має всіляко сприяти формуванню новітніх організаційних структур [2]. У зв'язку зі сказаним викликає сумнів поява документа «Стратегія модернізації України: бачення незалежних експертів», котра опублікована в засобах масової інформації 12 грудня 2009 року [3] і у якій не знайшлося розділу, який би стосувався розвитку та модернізації промисловості. Цей документ, як зазначено в пресі, створено незалежними експертами за ініціативи Міжнародного фонду «Відродження», організаційно-консультаційної підтримки «Лабораторія законодавчих ініціатив» та фінансового сприяння Pact. Inc., Програми «Об'єднуємося заради реформ» (UNITER).

Складається враження, що в такий спосіб ігнорується і нищиться промисловість України як конкурент для інших країн світу, зокрема розвинених. Адже Україна, як зазначається у Державній програмі розвитку промисловості на 2003–2011 роки, враховуючи потенціал академічної, вузівської і галузевої наук, може і має можливості активніше долучитися до створення нових поколінь техніки і технологій в таких напрямках, як:

- інформаційні технології та системи зв'язку;

- авіа – та ракетно-космічні технології;

- технології спеціального призначення з освоєнням виробництва продукції цивільного та подвійного використання;

- функціональні та конструкційні матеріали та вироби з них;
- хіміко-фармацевтичні технології;
- медичні діагностичні системи, профілактичні та лікувальні засоби;
- розроблення енергоефективних і ресурсозаощаджувальних технологій, безвідхідних, та екологічно безпечних технологічних процесів;
- біотехнології [2].

Водночас, проаналізуємо результати реалізації Державної програми розвитку промисловості на 2003–2011 роки (Програма), затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 28 липня 2003 р. № 1174. Так, відповідно до Концепції державної промислової політики, схваленої Указом Президента України від 12 лютого 2003 року № 102, а також ураховуючи, що Програма охоплює досить тривалий період, її цільові завдання були структуровані за наступними етапами:

– Перший підготовчий етап (2003 рік). Урядом передбачалося створити умови для активізації державних зусиль щодо розвитку промисловості;

– Другий середньостроковий етап (2004–2006 роки). Урядом передбачалося здійснити заходи з реалізації основних трансформацій, які дозволять забезпечити перетворення промислового комплексу у високоефективну систему на засадах самовідтворення та стабільного прискореного розвитку;

– Третій довгостроковий етап (2007–2011 роки). Урядом передбачалося з урахуванням досягнень та результатів попередніх етапів, здійснити деякі заходи направлені на розвиток промислової політики, у тому числі в інвестиційній сфері.

Державним замовником Програми у 2003 році виступило Міністерство промислової політики України.

Тепер розглянемо підсумки програм за 2003–2011 роки. У 2003–2005 роках спостерігалось помірне падіння індексу обсягів виробництва (із 115,8 процентів до 103,1 процентів), з 2005 до 2007 – помірне зростання (до 107,6 процентів), а у 2008–2009 роках відбувся різкий спад обсягів промислового виробництва (до 78,1 процентів – у 2009 р.), який спричинила структурна та фінансова криза.

В 2010 році спостерігалось швидке і відчутне зростання індексу обсягів виробництва, що склав 111,2 процентів у порівнянні з 2009 роком та дещо менше зростання у 2011 році у порівнянні з 2010 роком, а саме: 107,6 процентів.

Аналіз основних показників діяльності промисловості за 2003–2011 рр. свідчить, що реальні темпи зростання обсягів промислового виробництва незважаючи на потужні бюджетні впливання виявилися меншими у 4 рази, а в машинобудуванні – у 2–2,5 рази, аніж заплановані Державною

програмою розвитку промисловості на 2003–2011 рр. показники.

Доречно відмітити, що на сьогодні український Уряд продовжує розробляти відповідні програми й неухильно інвестувати ресурси в гірничо-металургійний комплекс. Хоча, більш логічним було б здійснювати інвестиції у наукоємні інноваційні галузі промисловості. Так, розвиток зазначеної сфери промисловості ставиться як пріоритет промислової політики держави і відповідно до Концепції Національної програми розвитку та реформування гірничо-металургійного комплексу України (затверджена Постановою Верховної Ради України від 17.10.1995 р. № 385/95-ВР), і відповідно до вимог положень Законів України «Про наукову і науково-технічну діяльність» від 01.12.1998 р. № 284-XIV, «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки» від 11.07.2001 р. № 2623-III, «Про інноваційну діяльність» від 04.07.2002 р. № 40-IV, «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» від 16.01.2003 р. № 433-IV, згідно Указів Президента України «Про заходи щодо охорони інтелектуальної власності в Україні» від 27.04.2001 р. № 285/2001, «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України» від 03.07.2001 р., «Про невідкладні заходи щодо виводу з кризового стану науково-технологічної сфери України і створення реальних умов для переходу економіки на інноваційну модель розвитку» від 20.08.2001 р. № 640/2001 р. тощо.

Слід зазначити, що розвиток гірничо-металургійного комплексу можливий при наявності цілісної системи управлінських програмних заходів та відповідних програм фінансування. Однак на ділі спостерігається парадокс – «системна безсистемність»: певна важлива програма приймається, проте через не підкріплення її фінансово – вона залишається на папері, потім, коли віднаходяться певні кошти, до програми вже потрібно вносити зміни, потім знов-таки не винаходиться необхідний обсяг коштів для фінансування вже знову відкоригованої програми. В кінцевому підсумку немовби щось робиться, процес триває, проте, на жаль, ґрунтовних результатів, здебільшого, не видно.

Для прикладу, в 1999 році відповідною Постановою Кабінету Міністрів України за № 1917 була затверджена Комплексна програми розвитку кольорової металургії України на період до 2010 року. І хоча дана програма передбачала чіткий перелік заходів, який мав би планомірно виконуватися і фінансуватися до 2010 року, фактично фінансування цієї програми проводилося лише до кінця 2005 року, а з 2006 по 2010 роки завдання та заходи програми не фінансувалися взагалі.

Навіть за умови відсутності бюджетного фінансування й відсутності реальної реалізації заходів у межах указаної програми, жодних зміни до неї внесено не було. В 2010 році, тобто коли термін

дії Комплексної програми розвитку кольорової металургії України закінчився, Мінпромполітики підготувало звіт за результатами виконання завдань програми і залишкову, невиконану частину програмних заходів вбудувало в іншу програму, а саме: в Державну програму розвитку та реформування гірничо-металургійного комплексу на період до 2011 року.

Аналогічна безсистемна ситуація спостерігалася і по інших державним програмам, які в той же самий час реалізувалися в державі по інших напрямкам сфери підтримки гірничо-металургійного комплексу. Зокрема реалізовувалася Державна цільова науково-технічна програма «Створення хіміко-металургійної галузі виробництва чистого кремнію за період 2009-2012 роки» (концепція якої була схвалена Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 08.10.2008 р. № 1317-р.). Ця Програма у 2009 році була затверджена постановою Кабінету Міністрів України, але у 2010 році її було відмінено.

Певною мірою хаотичне, ситуативне нормотворення спостерігалось надалі й спостерігається нині. В країні одночасно «реалізуються» на папері безліч програм, не підкріплених фінансово, й спостерігається тенденція до їх масового збільшення в геометричній прогресії.

У зв'язку із необхідністю вирішення невідкладних проблем хімічної галузі, у 2010 році розглядане Міністерство промислової політики України підготувало проект Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції державної цільової економічної програми розвитку та реформування хімічного комплексу України на 2011 – 2022 роки». Априорі виконання програми мало на меті забезпечити сталий та ефективний розвиток хімічної галузі на принципах конкурентоздатності, інноваційності, екологічної безпеки та в цілях усунення внутрішніх й зовнішніх причин, що стримують розвиток галузі. Ця Концепція була схвалена рішенням наради Мінпромполітики, що відбулася 07.07.2010 року, і направлена на погодження до зацікавлених міністерств та відомств (листи Мінпромполітики від 26.10.2010 р. № 13/4-2-3062 та від 26.08.2010 р. № 13/4-2-2417). Її погодили без зауважень Міносвіти, Мінагрополітики, МНС, Мінтранс, Держінвестицій та Мінтранс. Концепція була погоджена із зауваженнями Мінприроди та Мінпраці. Надали зауваження до Концепції НАЕР, МОЗ, КРУ. Мінфін запропонував доопрацювати Концепцію в частині подання розрахунків та обґрунтувань обсягів фінансування державного бюджету, з визначенням відповідних джерел надходження коштів, та подати її повторно.

Процес погодження Концепції було зупинено у зв'язку з реорганізацією Мінпромполітики в Агентство держмайна України, що почався відповідно до Указу Президента України від 09.12.2010 р. № 1085. За відсутності повноважень у

Агентства держмайна України щодо розроблення та організації реалізації державних цільових програм розвитку промисловості, які перейшли до Мінекономрозвитку, процес погодження Концепції державної цільової економічної програми розвитку та реформування хімічного комплексу України на 2011-2022 роки застопорився.

Іншими словами, бюрократичні, занадто формалізовані процедури створюють зайві, жодним чином не обґрунтовані перешкоди в реалізації державної промислової політики по усім без виключенням напрямкам. Безумовно, що в такій ситуації говорити про якийсь науково-технічний прогрес взагалі є зайвим.

Результат такої непродуктивної волокіти очевидний. Не зважаючи на яскраві перспективи, в 2012 році стан промислового виробництва характеризувався погіршенням структури інвестування промислового виробництва. За I півріччя 2012 року 36 процентів промислових інвестицій було спрямовано у добувну промисловість, із них 27 процентів – у видобування паливно-енергетичних корисних копалин, 22,4 проценти становила частка виробництва електроенергії, газу та води, 10,3 проценти – металургії. Водночас, низьким є інвестиційне забезпечення переробних галузей, зокрема, лише 7,7 проценти промислових інвестицій було спрямовано у машинобудування.

Загалом зростання промислового виробництва за підсумками січня – вересня 2012 року сповільнилося і становило мінус 1,2 проценти (0,4 проценти у січні – серпні 2012 року), що є найнижчим кумулятивним показником поточного року (вересень 2012 року до вересня 2011 року – мінус 7 процентів).

Економіка України, як і в попередні періоди, виявилася не підготовленою до такого різкого спаду. Хоча країна й мала запас міцності й можливості для реформування економіки та здійснення структурних змін більше двох років, однак через відсутність конструкторських змін, можна сказати, пролог кризи запущено у дію.

Обмежене кредитування реального сектору економіки та високі процентні ставки за кредитами стали каталізаторами уповільнення економічного зростання. Ці явища посилюються девальваційними тенденціями на валютному ринку багатьох країн світу, в той час як курс гривні відносно долара США утримується на фіксованому рівні впродовж тривалого періоду, що негативно впливає на конкурентоспроможність вітчизняної продукції та супроводжується втратою ринків збуту – як зовнішніх, так і внутрішніх.

У минулому році міністерством економічного розвитку представлено проект Державної програми з активізації розвитку економіки до 2014 року. Подібні кроки Уряду, звичайно, варто тільки вітати. Тим більше, що там правильно визнаються проблеми у багатьох галузях: енергетиці,

машинобудуванні, автомобільній промисловості, сільському господарстві. Не менш правильно формулюються очікувані результати, яких планується одержати за підсумками виконання програм щодо зростання та модернізації. Але за кадром залишаються, власне, механізми досягнення цих результатів.

Слід підкреслити, що більшість нормативних актів, які регулюють механізм державної підтримки різних сфер промисловості, умовно містять три елементи. Перший – визначення категорії підприємств, які отримують державну допомогу. Другий елемент – визначення критеріїв державної допомоги. Третій – процедурні питання щодо оформлення державної підтримки. Однак у підсумку залишається поза увагою питання, навіщо надається державна допомога. Чи стануть її результатом нові робочі місця, розвиток нових видів виробництва і залучення іноземних партнерів? Отже, відповідний закон повинен надавати на лише імперативні установки, але й бути механізмом ухвалення політичних рішень. Саме в цьому і полягає європейський підхід, у Лісабонському договорі прописано, що державна підтримка повинна спрямовуватися, насамперед, на розвиток нових видів діяльності та на усунення диспропорцій між регіонами.

Важливим напрямком загальнодержавної промислової політики є узгодження напрямків і перспектив регіональної промислової політики. Нормативно-правове забезпечення загальнодержавного промислового розвитку здійснюється відповідно до положень Державної програми соціально-економічного розвитку України, Державної програми розвитку промисловості на 2003–2011 роки, Державної програми активізації розвитку економіки на 2013–2014 роки, Концепції загальнодержавної цільової економічної програми розвитку промисловості на період до 2017 року, Закону України «Про стимулювання розвитку регіонів», Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2015 року, Концепції нової державної регіональної політики тощо. Основним завданням регіональної промислової політики є поєднання галузевих і регіональних механізмів для забезпечення ефективності діяльності промисловості за рахунок: оптимізації регіональних промислових кластерів; використання сприятливих умов регіонів для розширення виробництв, спроможних позитивно впливати на галузеві та міжгалузеві результати діяльності; залучення для розвитку промисловості державних і регіональних ресурсів; надання підтримки регіонам в створенні і освоєнні виробництва промислової продукції [4].

Висновки. Для активізації розвитку української промисловості Уряду необхідно затвердити базові принципи в сфері державної підтримки бізнесу. Це стане чітким сигналом українським та іноземним виробникам щодо

готовності розвивати внутрішній ринок на основі принципу конкуренції.

Концепцією загальнодержавної цільової економічної програми розвитку промисловості на період до 2017 року передбачено низка напрямків розвитку регіональної політики. Регіональна політика покликана сприяти формуванню автономного механізму розвитку підприємств регіону шляхом оптимального використання ресурсів; створення наукомістких та високотехнологічних виробництв, створення передумов для структурно-інноваційних змін, посилення зовнішньоекономічної діяльності.

Основними шляхами вдосконалення організаційного устрою промислового комплексу визнаються:

- капіталізація, вертикальна та горизонтальна інтеграція підприємств, розвиток корпоративного сектору;
- здійснення процесів концентрації промислового виробництва на засадах підвищення конкурентоздатності та недопущення істотних обмежень конкуренції чи монополізації;
- розроблення і впровадження моделі кластерної організації промисловості у межах територіального устрою.

Подальшим напрямом дослідження є розкриття механізму формування політики фінансової самодостатності регіону.

Література

1. Про Концепцію державної промислової політики: Указ Президента України від 12.02.2003 р. № 102/2003 // Офіційний вісник України. – 2003. – № 7. – Ст. 278.
2. Державна програма розвитку промисловості на 2003–2011 роки // Затверджена Постановою Кабінету Міністрів України від 28 липня 2003 р. № 1174.
3. Стратегія модернізації України: бачення незалежних експертів // Дзеркало тижня. – 2009. № 48–49 (776–777).
4. Загальнодержавна цільова економічна програма розвитку промисловості на період до 2017 року [Електронний ресурс] // Міністерство промислової політики України. – Режим доступу: www.industry.kmu.gov.ua.

References

1. Pro Konceptiju derzhavnoi promislivoi politiki: Ukaz Prezidenta Ukraini vid 12.02.2003 r. № 102/2003 // Oficijnij visnik Ukraini. – 2003. – № 7. – St. 278.
2. Derzhavna programa rozvitku promislivosti na 2003–2011 roki // Zatverdzhena Postanovoju Kabinetu Ministriv Ukraini vid 28 lipnja 2003 r. № 1174.
3. Strategija modernizacii Ukraini: bachennja nezaleznhih ekspertiv // Dzerkalo tizhnja. – 2009. № 48–49 (776–777).
4. Zagal'noderzhavna cil'ova ekonomichna programa rozvitku promislivosti na period do 2017 roku [Elektronnij resurs] // Ministerstvo promislivoi politiki Ukraini. – Rezhim dostupu: www.industry.kmu.gov.ua.

Кудрина О.Ю. Нормативно-правовая регламентация процессов развития промышленности в восточных регионах Украины

В статье рассмотрены действующие нормативно-правовые акты, которые регламентируют развитие промышленности страны. Исследованы реальные темпы роста объемов промышленного производства и активизации развития украинской промышленности. На основе анализа тенденций развития промышленности определены проблемы государственной промышленной политики. Доказано, что стратегия развития промышленности должна быть ориентирована на повышение конкурентоспособности экономики и обеспечение вхождения Украины в круг экономически развитых стран мира. Предложены необходимые направления и перспективы региональной промышленной политики, а именно нормативно-правовое обеспечение промышленного развития государства и регионов. Внесены предложения по утверждению базовых принципов государственной поддержки бизнеса, которые станут четким сигналом украинским и иностранным производителям о готовности развивать внутренний рынок. Определены основные пути совершенствования организационного уклада промышленного комплекса.

Ключевые слова : *нормативно-правовые акты, промышленность, регион, развитие, государственная политика, региональная политика, регулирование.*

Kudrina O.Y. Normatively-legal regulation of processes of development of industry is in east regions of Ukraine

Operating normatively-legal acts which regulate development of industry of country are considered in the

article. The real rates of increase of industrial production and activation of development of Ukrainian industry volumes are investigational. On the basis of analysis of progress of industry trends the problems of public industrial policy are certain. It is well-proven that strategy of development of economy must be oriented to the increase of competitiveness of economy providing of including of Ukraine to the circle of the economic developed countries of the world. Necessary directions and prospects of regional industrial policy are offered, namely normatively-legal providing of industrial development of the state and regions. Suggestions are brought in, in relation to claim of base principles of state support of business, which will become a clear signal to the Ukrainian and foreign producers in relation to a willingness to develop an internal market. The basic ways of perfection of the organizational mode of industrial complex are certain.

Keywords: *normatively-legal acts, industry, region, development, public policy, regional policy, adjusting.*

Кудріна Ольга Юрїївна, к.е.н., доцент кафедри маркетингу ДЗ «Луганський Національний університет імені Тараса Шевченка», olya.dina@gmail.com

Рецензент: Костирко Л.А., доктор економічних наук, професор, завідувача кафедрою фінансів Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля, м. Луганськ, Україна.

Стаття подана 04.05.2014 р.